

BAN CHỈ ĐẠO QUỐC GIA PHÒNG CHỐNG DỊCH CÚM GIA CẦM

BỘ NÔNG NGHIỆP
VÀ PTNT
(MARD)

TỔ CHỨC
NÔNG LƯƠNG LHQ
(FAO)

NGÂN HÀNG
THẾ GIỚI
(WB)

QUỸ PHÁT TRIỂN
Xã Hội Nhật Bản
(JSDF)

BỆNH CÚM GIA CẦM và biện pháp phòng chống

NHÀ XUẤT BẢN
NÔNG NGHIỆP

TRUNG TÂM KHUYẾN NÔNG QUỐC GIA

BAN CHỈ ĐẠO QUỐC GIA PHÒNG CHỐNG DỊCH CÚM GIA CÂM

BỘ NÔNG NGHIỆP
VÀ PTNT
(MARD)

TỔ CHỨC
NÔNG LƯƠNG LHQ
(FAO)

NGÂN HÀNG
THẾ GIỚI
(WB)

QUỸ PHÁT TRIỂN
XÃ HỘI NHẬT BẢN
(JSDF)

BỆNH CÚM GIA CÂM và biện pháp phòng chống

NHÀ XUẤT BẢN
NÔNG NGHIỆP

TRUNG TÂM KHUYẾN NÔNG QUỐC GIA
HÀ NỘI - 2005

LỜI NÓI ĐẦU

Chăn nuôi gia cầm là nghề truyền thống của nước ta và là nguồn thu nhập quan trọng đối với các hộ gia đình nông dân. Đến cuối năm 2004, tổng đàn gia cầm cả nước đạt 218 triệu con, trong đó có 159 triệu con gà và 58,9 triệu con vịt, ngan, ngỗng.

Năm 2003, dịch cúm gia cầm xảy ra lần đầu tiên ở nước ta, gây tổn thất rất lớn về kinh tế cho nhiều hộ nông dân và các trang trại chăn nuôi gia cầm, ảnh hưởng đến sức khỏe cộng đồng dân cư. Nhờ có chủ trương đúng đắn và các biện pháp chống dịch cụ thể, quyết liệt của Đảng và Chính Phủ, chúng ta đã nhanh chóng khống chế, dập tắt dịch và phục hồi đàn gia cầm.

Cuối năm 2004, bệnh cúm gia cầm lại bùng phát tại nhiều tỉnh, thành trong cả nước. Tuy đến nay bệnh đã được khống chế từng bước nhưng vẫn đang có nguy cơ thành dịch. Để giúp nông dân, cán bộ kỹ thuật có những hiểu biết và nắm được biện pháp phòng chống bệnh cúm gia cầm - một bệnh có khả năng lây lan nhanh, rất nguy hiểm và được Tổ chức Thú y thế giới (OIE) xếp vào danh mục bảng A, Trung tâm Khuyến nông Quốc gia và Cục Thú y (Bộ Nông nghiệp và PTNT) cho biên soạn cuốn "Bệnh cúm gia cầm

và biện pháp phòng chống". Nội dung cuốn sách dựa trên những tài liệu nghiên cứu và kinh nghiệm thực tiễn phòng chống bệnh cúm gia cầm của các nhà khoa học, cán bộ quản lý, chỉ đạo sản xuất thời gian qua.

Sách đã được các chuyên gia trong lĩnh vực chăn nuôi-thú y gia cầm đóng góp ý kiến, song chắc không tránh khỏi khiếm khuyết. Chúng tôi xin trân trọng giới thiệu cuốn sách và mong nhận được góp ý của độc giả để lần tái bản sau được hoàn chỉnh hơn.

Trung tâm Khuyến nông Quốc gia

1. GIỚI THIỆU CHUNG VỀ BỆNH CÚM GIA CẦM

Cúm gia cầm là bệnh truyền nhiễm cấp tính, rất nguy hiểm, do virút gây ra. Bệnh lây lan rất nhanh chóng, làm chết nhiều gia cầm, tỷ lệ chết tới 100%.

* *Động vật cảm nhiễm:*

Các loài gia cầm: gà, vịt, ngan, ngỗng, gà tây, đà điểu, chim cút, bồ câu và các loài chim trời ở tất cả các lứa tuổi đều có thể mắc bệnh. Bệnh có thể lây sang người và gây tử vong.

**Các loài gia cầm, chim và người
đều có nguy cơ nhiễm bệnh**

Trong điều kiện tự nhiên người ta đã phát hiện ra một số chủng cúm gà có độc lực thấp, gây bệnh thể nhẹ cho vịt, ngan hoặc thấy một số loài chim trời mang virút, không có triệu chứng lâm sàng và trở thành vật tàng trữ, truyền lây mầm bệnh.

Người ta cũng đã phân lập được cúm gà ở lợn và nhiều loài chim hoang dã.

* *Đường lây nhiễm:*

Virút xâm nhập vào cơ thể theo đường hô hấp và đường tiêu hóa, do hít thở không khí, do ăn thức ăn và uống nước có chứa mầm bệnh.

Gia cầm bị nhiễm bệnh bằng cách tiếp xúc trực tiếp với gia cầm ốm hoặc gián tiếp qua dụng cụ, người chăn nuôi, thức ăn, nước uống và môi trường có mầm bệnh.

* *Mùa phát sinh dịch bệnh và sức đề kháng của virút*

Bệnh phát quanh năm, không phụ thuộc vào mùa vụ. Tuy nhiên, người ta nhận thấy rằng, bệnh phát mạnh nhất và dễ trở thành dịch khi thời tiết chuyển mùa từ ấm áp sang lạnh ẩm, từ mùa thu sang mùa đông.

Bệnh thường phát vào mùa đông cũng có thể do các loài chim di cư (vịt trời, ngỗng trời, quạ) từ phương bắc giá lạnh xuống phương nam, mang theo mầm bệnh và truyền cho các loài gia cầm ở khu vực trú đông.

Virút cúm gia cầm có thể tồn tại được 3 tháng trong điều kiện môi trường bình thường; 3 tuần trong thịt đông lạnh. Tuy nhiên, ở nhiệt độ 70°C chúng bị chết trong vòng 3 phút. Chúng cũng bị tiêu diệt dễ dàng dưới ánh nắng mặt trời và các hóa chất sát trùng thông thường như: fócmôn 3%, axít fenic 5%, crêzin 5%, dung dịch xút (NaOH) 3-5%, nước vôi 10%.

Gà bị bệnh cúm chết hàng loạt

2. TRIỆU CHỨNG

Sau khi nhiễm virút, chỉ từ vài giờ đến 3 ngày gia cầm phát bệnh. Virút xâm nhập vào máu, phát triển rất nhanh và gây nhiễm trùng huyết, viêm đường hô hấp cấp, viêm đường tiêu hoá cấp và xuất huyết ở tất cả các phủ tạng.

Gia cầm bệnh đột ngột sốt cao, thân nhiệt lên tới 44-45°C (bình thường, thân nhiệt của gà: 40,5°C-42°C; vịt: 41°C-43°C; ngỗng: 40°C-41°C; bồ câu: 41°C-43°C); ho khạc; thở khó, khi thở phải há miệng; đi lại loạng choạng, xiêu vẹo, run rẩy, đứng túm túm một chỗ; lông xù; chảy nước mắt, dịch mũi và dãi dót liên tục; mào, tích và hàm dưới sưng, tích nước, xuất huyết điểm đỏ từng đám; kết mạc mắt sưng, xuất huyết; ỉa chảy rất nặng, phân xám vàng, xám xanh, đôi khi có máu, mùi tanh; da tím tái và xuất huyết dưới da, đặc biệt là da chân.

3. BỆNH TÍCH

Mổ khám gia cầm bệnh thấy mũi bị viêm, xuất huyết và tịt lại; mào và tích đỏ thâm, có tích nước; các phủ tang: phổi, tim, gan, lách, thận, buồng trứng... đều bị xuất huyết và viêm hoại tử; đặc biệt tuyến tụy sưng to, có các vạch vàng, đỏ xen kẽ; niêm mạc dạ dày dày tuyến, ruột; hậu môn; túi huyết và các tổ chức dưới da, tổ chức cơ đều bị xuất huyết, đỏ thâm tùng mảng.

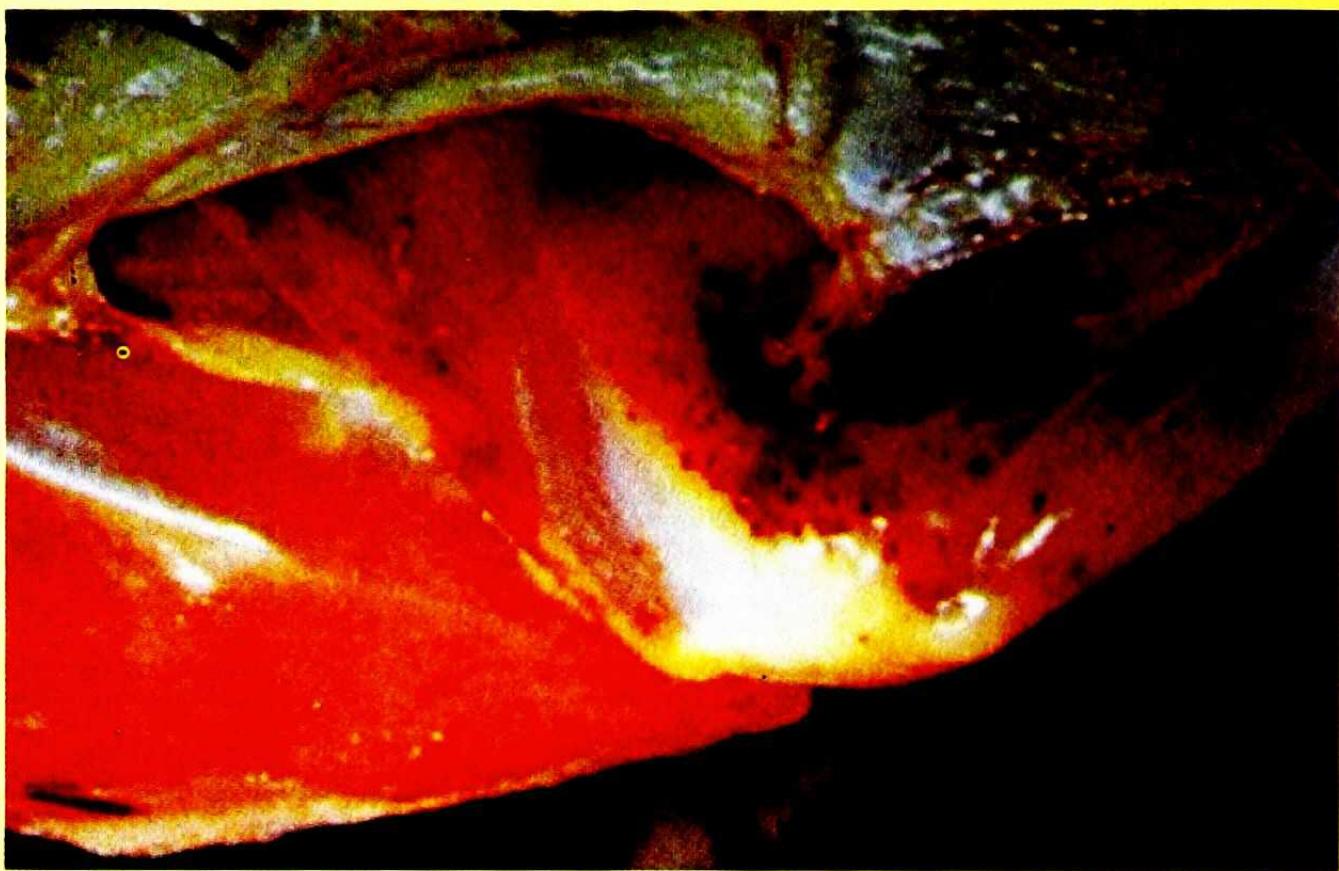
**Bệnh tích
phù đầu**

**Chảy nước dãi
ở mỏ**

**Xuất huyết
dưới da chân**

Xuất huyết dưới da và tổ chức cơ

Hậu môn xuất huyết

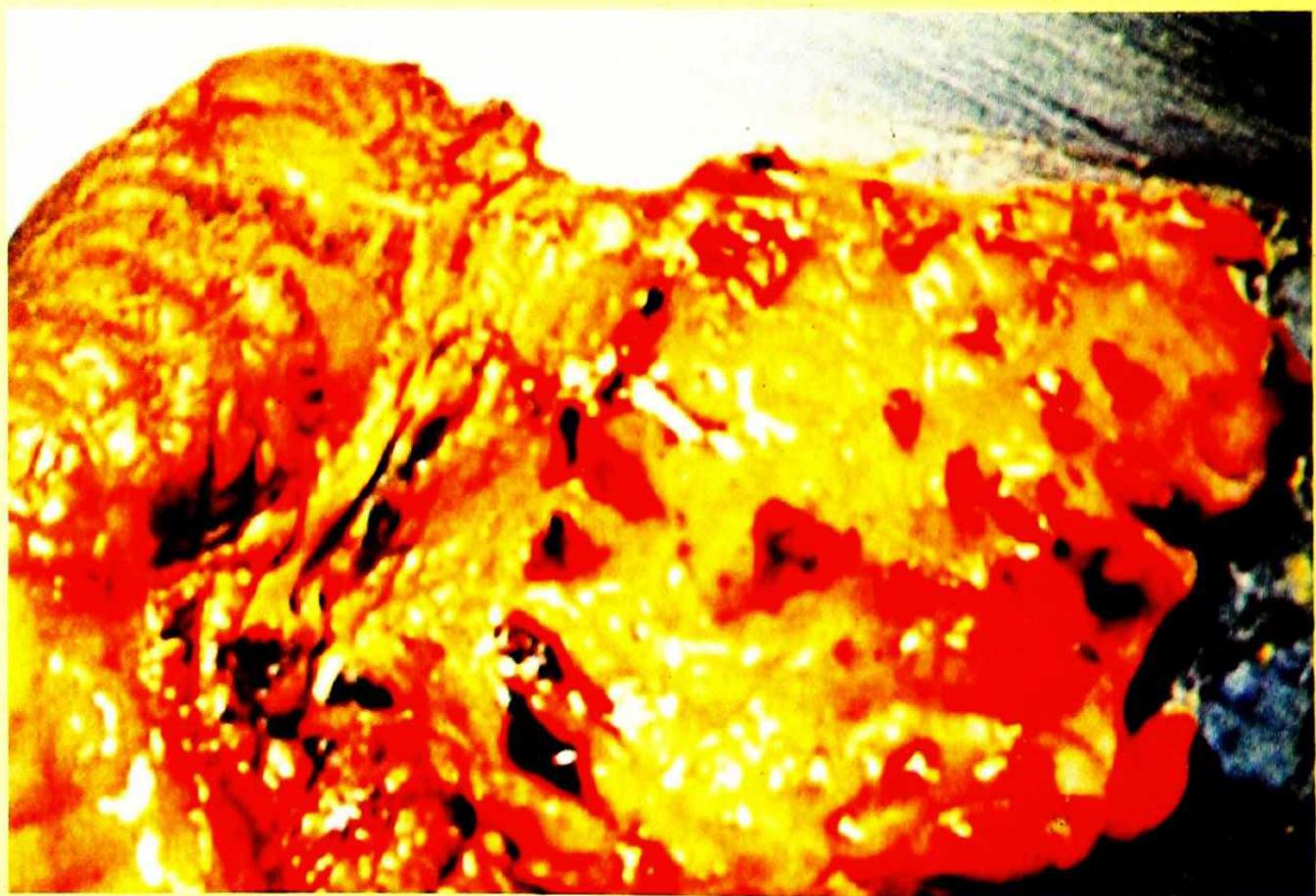
Vòm họng và thanh khí quản tụ huyết, xuất huyết

Tim và phổi xuất huyết

Mề và các tổ chức xung quanh xuất huyết

Màng treo ruột xuất huyết

Niêm mạc ruột xuất huyết và hoại tử từng đám

Chú ý:

- *Ở gà bị cúm, dạ dày tuyến xuất huyết giàn gióng với bệnh Niu-cat-xon.*
- *Ở gia cầm bị cúm, gan sưng và có hoại tử tương tự như bệnh tụ huyết trùng.*

4. CHẨN ĐOÁN

*** Dựa vào đặc điểm dịch tễ**

Bệnh lây lan nhanh, gây tỷ lệ chết cao, nhiều loài gia cầm và chim hoang dã đều có thể mắc bệnh, bệnh thường phát vào lúc chuyển mùa từ thu sang đông và vào mùa đông.

*** Dựa vào triệu chứng lâm sàng**

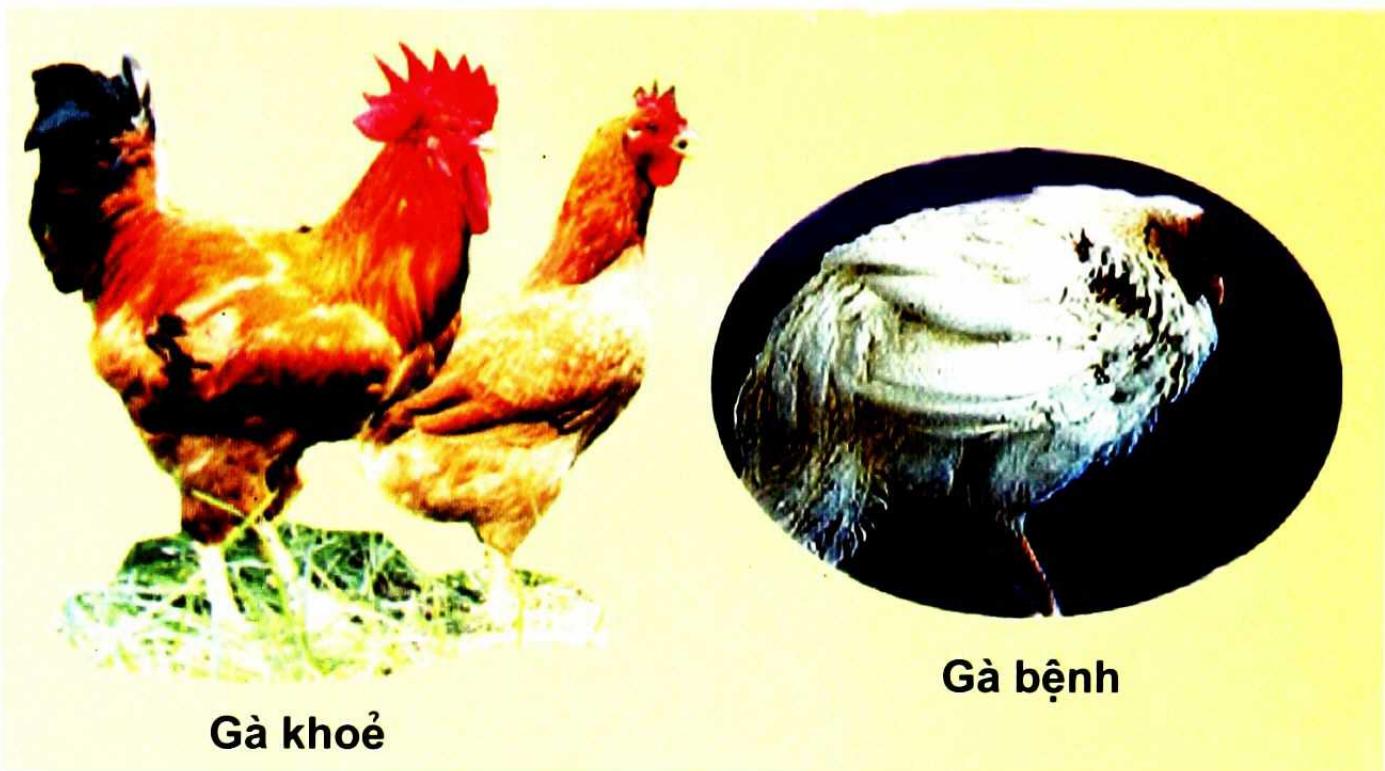
Sốt cao đột ngột; chảy nước mắt, dịch mũi; mào và tích sưng; xuất huyết dưới da (đặc biệt da chân); các triệu chứng viêm đường hô hấp cấp (ho, khó thở) và viêm đường ruột cấp (ỉa chảy nặng, phân xanh-vàng, có mùi tanh).

*** Dựa vào đặc điểm bệnh tích**

Xuất huyết tràn lan và viêm hoại tử ở tất cả nội tạng; xuất huyết ở các tổ chức dưới da và cơ.

Phân biệt gia cầm khoẻ và gia cầm bị cúm

Gia cầm khoẻ	Gia cầm bị cúm
Nhanh nhẹn, hoạt bát. Luôn luôn hoạt động: đi, chạy, tìm thức ăn	Đứng túm tụm một chỗ, đi lại loạng choạng, xiêu vẹo, run rẩy
Thở đều, không ho	Khó thở, khi thở phải há miệng, ho khè
Mắt sáng, mờ to	Kết mạc mắt sưng, xuất huyết, chảy nước mắt
Mũi khô. Mỏ sáng, bóng, đều	Mũi ướt. Chảy nước mũi. Dãi dớt chảy liên tục
Mào, tích đở tươi, sáng, bóng máu	Mào, tích sưng, tích nước, xuất huyết đở tím từng đầm
Lông mượt, phủ đều	Lông xù
Hậu môn khô, lông xung quanh hơi, bóng	Hậu môn ướt, có xuất huyết, lông xung quanh ướt, bết
Phân mềm, có khuôn	Phân lỏng, màu xanh-vàng, đôi khi có máu, mùi tanh
Mầu da chân bình thường, đặc trưng của từng giống và loài	Da chân tím tái, có nhiều điểm xuất huyết

Theo kinh nghiệm, khi chẩn đoán bệnh cúm gia cầm phải kết hợp tất cả các đặc điểm và yếu tố nêu trên. Cũng rất cần chú ý chẩn đoán phân biệt để tránh nhầm lẫn với bệnh Niu-cat-xơn và bệnh tụ huyết trùng.

Trong trường hợp nghi ngờ, nếu có điều kiện, có thể sử dụng các phương pháp chẩn đoán phòng thí nghiệm:

- Chẩn đoán huyết thanh miễn dịch: sử dụng phương pháp ngưng kết hồng cầu. Phương pháp này có độ chính xác 95-96%, giúp phát hiện nhanh và sớm bệnh cúm gia cầm.
- Chẩn đoán virút: phân lập và giám định các chủng virút gây bệnh cúm gia cầm.

5. ĐIỀU TRỊ

Hiện nay, theo quy định, khi phát hiện ra bệnh cúm gia cầm ở một cơ sở chăn nuôi thì toàn bộ số gia cầm của cơ sở đó phải bị tiêu huỷ và tiêu độc, không điều trị, vì:

- Tất cả các loại kháng sinh và hoá dược hiện đang sử dụng đều không có tác dụng.
- Virút cúm gia cầm lây lan rất nhanh, gây nguy hiểm cho tất cả các loài gia cầm, nhiều loài chim và cho cả người.

6. BIỆN PHÁP PHÒNG CHỐNG CÚM GIA CẦM

1. Biện pháp vệ sinh, phòng bệnh chung

** Khi chọn mua gia cầm giống về nuôi*

- Chỉ chọn mua gia cầm ở những cơ sở giống tốt, đảm bảo không có bệnh cúm.
- Chỉ chọn mua gia cầm khoẻ mạnh, mắt sáng, nhanh nhẹn, không lù đù.
- Gia cầm mới mua về phải nhốt riêng, cách xa đàn gia cầm đang nuôi, trong vòng 10 ngày để theo dõi và khi thấy gia cầm hoàn toàn khoẻ mạnh, không có biểu hiện gì khác thường thì mới thả chung vào cùng đàn gia cầm của gia đình.

** Vệ sinh chuồng trại, vườn, ao chăn thả và dụng cụ chăn nuôi*

- Trước khi nuôi:

- + Chú ý vệ sinh, tiêu độc chuồng trại, khu vực xung quanh, chất độn chuồng, dụng cụ chăn nuôi trước khi đưa gia cầm vào nuôi.

+ Sau khi vệ sinh, tiêu độc cần để trống chuồng 2 ngày trước khi thả gia cầm vào.

- *Trong khi nuôi:*

+ Chuồng nuôi và sân thả gia cầm phải bảo đảm thoáng, mát, khô, có ánh nắng mặt trời chiếu vào, không có phân bám két, lưu cữu.

+ Khu vực chăn nuôi nên có hàng rào bao quanh, không cho người lạ vào khu vực chăn nuôi. Có hố khử trùng trước khu vực chăn nuôi. Ngăn không cho gia cầm tiếp xúc với bồ câu, chim trời, chuột.

+ Nếu sử dụng chất độn chuồng thì chất độn chuồng phải khô và phải được phơi nắng trước khi sử dụng. Có thể dùng phôi bào (không dùng phôi bào gỗ lim), trấu hoặc rơm dạ, cỏ khô cắt ngắn để làm chất độn chuồng.

+ Ố đẻ cần phải đặt chỗ khô ráo, thoáng, mát. Đệm lót cần được phơi nắng kỹ trước khi trải vào ố và phải được thay thường xuyên để tránh mầm bệnh cư trú.

+ Bảo đảm đủ diện tích chuồng nuôi, không nhốt gia cầm với mật độ quá cao. Nên bố trí chuồng nuôi và khu vực nuôi cho các loại gia cầm khác nhau và theo từng độ tuổi.

+ Hàng ngày quét dọn phân trong chuồng nuôi và sân chơi. Thường xuyên thay độn chuồng. Nên có khu vực riêng tập trung phân và rác thải. Sau khi thu gom nên xử lý bằng phương pháp nhiệt sinh học.

+ Thường xuyên cắt dọn cỏ dại xung quanh khu vực chuồng nuôi.

- Sau mỗi đợt nuôi, tiến hành vệ sinh, sát trùng theo trình tự:

- + Thu gom phân, chất độn chuồng, rác thải và ủ kỹ để diệt mầm bệnh;
- + Quét dọn sạch tường, nền chuồng;
- + Cọ rửa nền chuồng bằng nước sạch;
- + Khử trùng bằng một trong các chất sau: fócmôn 2-3%, crêzin 5% hoặc nước vôi tó: 10%;
- + Để trống chuồng trong vòng 10-15 ngày, trước khi nuôi đợt mới.

* Vệ sinh thức ăn, nước uống

- Máng ăn, máng uống cần có chụp để gia cầm khỏi ỉa vào; hàng ngày phải làm vệ sinh và rửa sạch.
- Thức ăn cho gia cầm cần bảo đảm khô, không ẩm, mốc; thay hàng ngày.
- Nước uống bảo đảm trong, sạch, không mùi, thay thường xuyên.

Thường xuyên cọ rửa
máng ăn, máng uống

*** *Biện pháp cách ly để hạn chế lây lan dịch bệnh:***

- Hạn chế người ra vào khu vực chăn nuôi. Nếu xung quanh có dịch bệnh, không cho người ngoài đến; người chăn nuôi cũng không sang nơi có dịch.
- Có biện pháp ngăn không cho gia cầm tiếp xúc với bồ câu, chim trời, chuột.
- Thường xuyên thải loại những gia cầm ốm, yếu ra khỏi đàn.

*** *Các biện pháp khử trùng***

- Khử trùng bằng ánh nắng mặt trời: phơi máng ăn, máng uống, dụng cụ chăn nuôi, chất độn chuồng, nguyên liệu thức ăn.
- Khử trùng bằng nước sôi: rửa các dụng cụ chăn nuôi và dội lên nền, tường chuồng.
- Khử trùng bằng việc đốt trấu, bùi nhùi rơm.
- Khử trùng bằng vôi bột: rắc lên nền chuồng và xung quanh chuồng, để 2-3 ngày, sau đó mới quét dọn.
- Khử trùng bằng nước vôi: quét nền, tường chuồng nuôi và sân chơi (tốt nhất là dùng loại vôi mới tői).
- Khử trùng bằng các chất sát trùng: có thể sử dụng dung dịch fócmôn 2-5% hoặc crêzin 5% và phun toàn bộ nền, tường chuồng. Cũng có thể xông hơi bằng hỗn hợp fócmôn và thuốc tím, liều lượng cứ 17,5 g thuốc tím pha với

35ml fócmôn cho 1m³ chuồng nuôi. Khi xông hơi phải đóng thật kín chuồng.

2. Biện pháp chống dịch

Trong điều kiện chăn nuôi gia cầm hiện nay, người chăn nuôi cần tuân thủ nghiêm ngặt các biện pháp vệ sinh, phòng bệnh như nêu trên, phải thường xuyên theo dõi tình hình sức khoẻ và dịch bệnh trong đàn. Nếu thấy gia cầm bị cúm hoặc nghi mắc cúm, phải tiến hành các biện pháp sau đây:

- 1)- Thông báo ngay cho cán bộ thú y cơ sở.

Thông báo ngay cho cán bộ thú y

2)- Không bán chạy, không ăn thịt gia cầm trong đàn bị bệnh, không vứt xác chết bừa bãi.

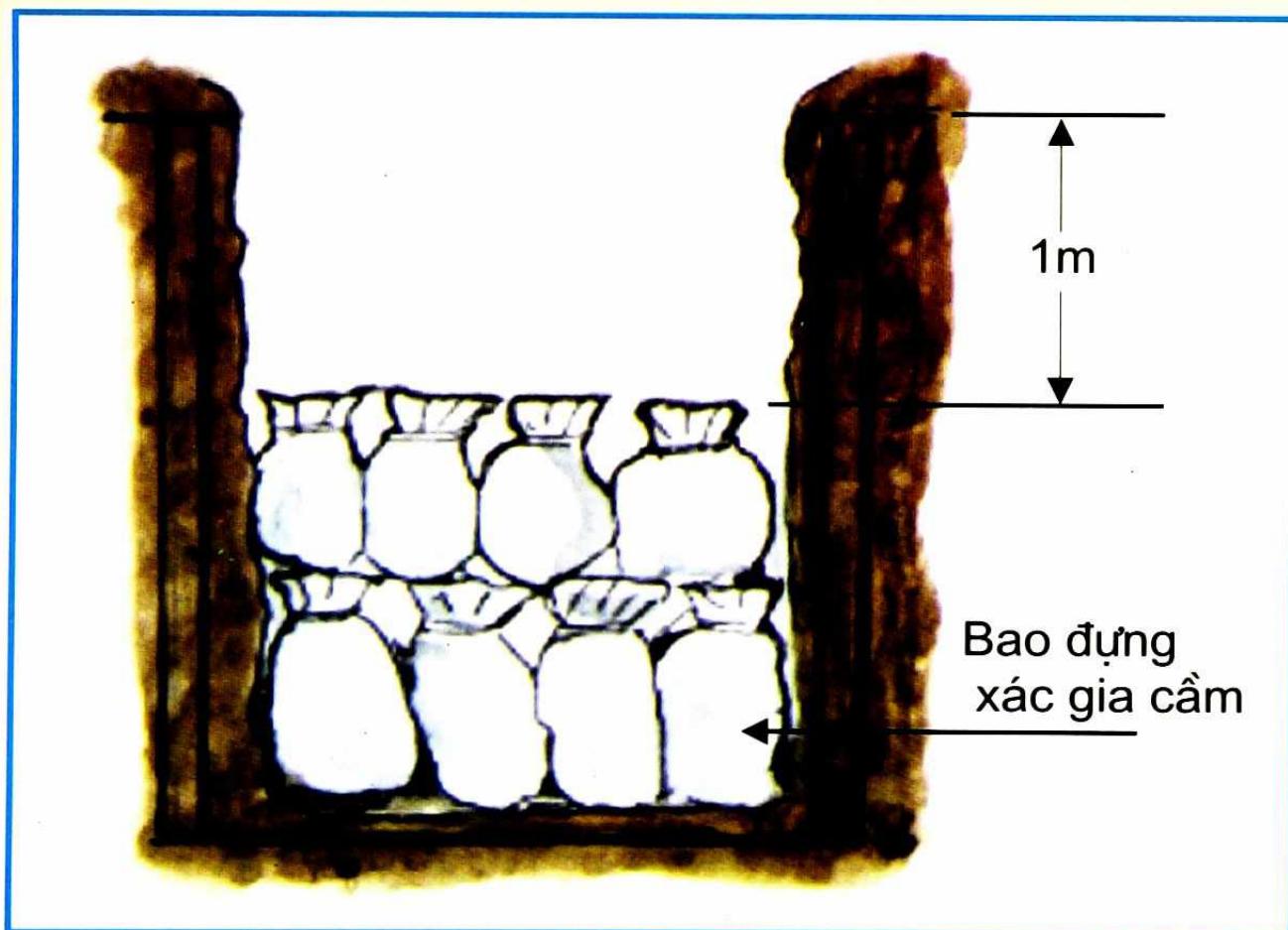
Không bán chạy gia cầm bị ốm

3)- Bao vây ổ dịch, tiêu huỷ toàn bộ gia cầm chết, mắc bệnh và các gia cầm khác trong đàn, bằng cách:

- Thiêu, đốt gia cầm: chất gia cầm thành đống và đốt bằng củi hoặc than, xăng dầu ...

Nếu có điều kiện thì thiêu, đốt gia cầm trong các lò chuyên dụng.

- Đào hố chôn sâu: đào một hố chôn, dung tích hố tuỳ thuộc vào lượng gia cầm phải chôn, tiêu huỷ nhưng phải đảm bảo bề mặt gia cầm chôn cách mặt đất tối thiểu 1 m, toàn bộ đáy và thành hố được lót lớp nilông trước khi chất gia cầm vào hố. Gia cầm tiêu huỷ được đựng trong bao, túi dày, có rắc hoặc phun chất sát trùng, buộc chặt miệng, sau đó cho xuống hố. Trước khi lấp đất, rải một lớp vôi bột hoặc phun một trong hai dung dịch sau đây: fócmôn 5%, xút (NaOH) 3-5% lên bề mặt

Hố chôn lấp gia cầm

4)- Vệ sinh, tiêu độc ổ dịch theo trình tự sau:

- Phun sát trùng toàn bộ khu vực chăn nuôi liên tục 2-3 lần trong tuần đầu. Riêng chuồng nuôi phải để nguyên trạng, phun thuốc sát trùng và ủ 5-7 ngày.
- Quét dọn, thu gom và tiêu huỷ phân rác, chất đệm chuồng.

Thu gom phân, rác trước khi tiêu huỷ

- Rửa sạch chuồng trại và các dụng cụ chăn nuôi, để khô, sau đó phun sát trùng hai lần, cách nhau 10-15 ngày

bằng một trong các dung dịch: nước vôi tôm 10%, xút 2-3%, fócmôn 2-3%, crêzin 5%.

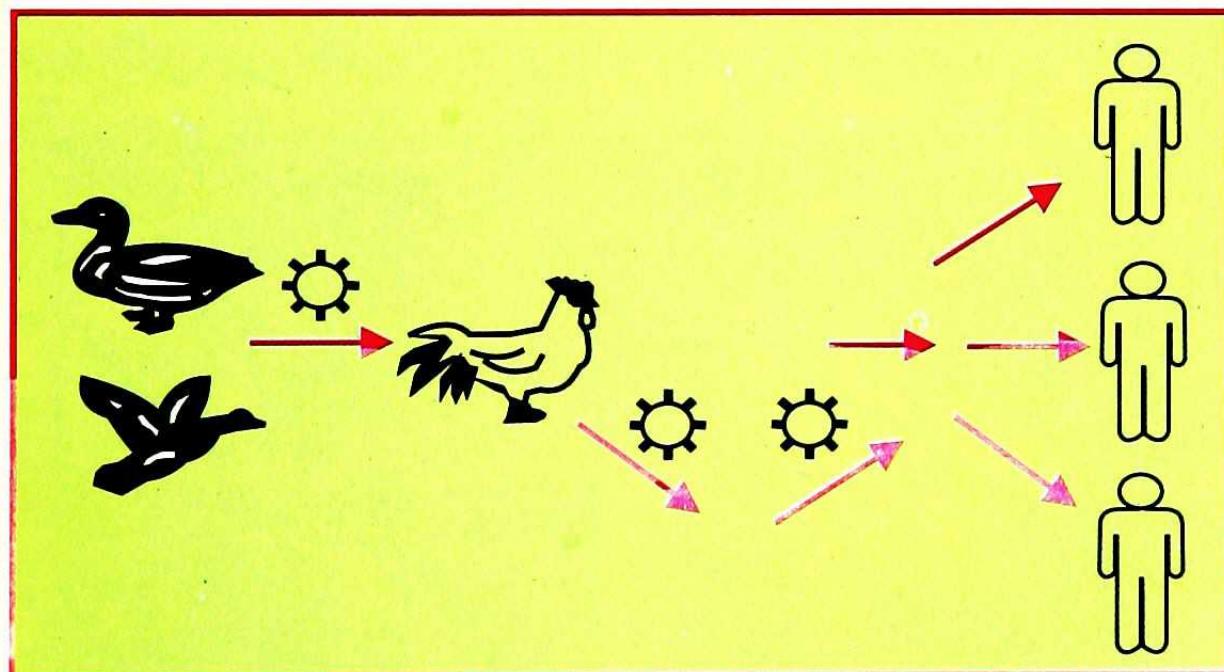
Nước rửa chuồng trại và dụng cụ chăn nuôi phải được thu gom vào hố và trước khi đưa ra ngoài phải được xử lý bằng cách cho vôi vào đạt nồng độ 10%.

- Việc nuôi gia cầm trở lại phải được sự đồng ý của chi cục thú y tỉnh, thành phố.

3. Đề phòng cúm gia cầm lây nhiễm sang người

Cúm gia cầm là bệnh rất nguy hiểm, có nguy cơ lây nhiễm sang người qua tiếp xúc với:

- Gia cầm và thịt, trứng gia cầm bệnh.
- Chất thải gia cầm bệnh, đất, nước, không khí, quần áo, giày dép và dụng cụ chăn nuôi nhiễm mầm bệnh.

Đường lây nhiễm cúm gia cầm sang người

Những người có nguy cơ lây nhiễm bệnh:

- Người chăn nuôi gia cầm và gia đình họ.
- Người thu mua, vận chuyển, giết mổ và buôn bán gia cầm.
- Người bán hàng ăn dùng thịt gia cầm bệnh để chế biến.
- Người tiêu dùng thịt gia cầm, sản phẩm gia cầm không tuân thủ biện pháp vệ sinh an toàn thực phẩm.
- Cán bộ thú y kiểm tra và xử lý bệnh cúm gia cầm.

Biện pháp phòng tránh chung trong vùng chưa có dịch:

- Không tiếp xúc với gia cầm, trừ trường hợp bắt buộc.
- Không để trẻ em chơi đùa gần khu vực chăn nuôi gia cầm.
- Nên nuôi nhốt gia cầm, nếu điều kiện cho phép.
- Người chăn nuôi phải sử dụng trang bị bảo hộ lao động trong khi làm việc. Sau khi làm việc phải tắm rửa, để quần áo, dày dép ở khu vực riêng
- Chỉ mua gia cầm khoẻ mạnh hoặc thịt gia cầm đã qua kiểm dịch thú y; chỉ ăn thịt và trứng gia cầm đã được nấu chín.

Tiếp xúc với gia cầm mà không có quần áo phòng hộ như thế này, rất nguy hiểm

Biện pháp phòng tránh trong vùng dịch:

- Người chăn nuôi, người vận chuyển, kiểm tra và tiêu huỷ gia cầm phải sử dụng trang bị bảo hộ lao động:

- Mặc quần áo bảo hộ liền bộ, dài tay.
- Đeo găng tay cao su loại dây đã được khử trùng.
- Đeo khẩu trang.
- Đeo kính bảo hộ.
- Đội mũ bảo hộ.
- Đi ủng cao su.

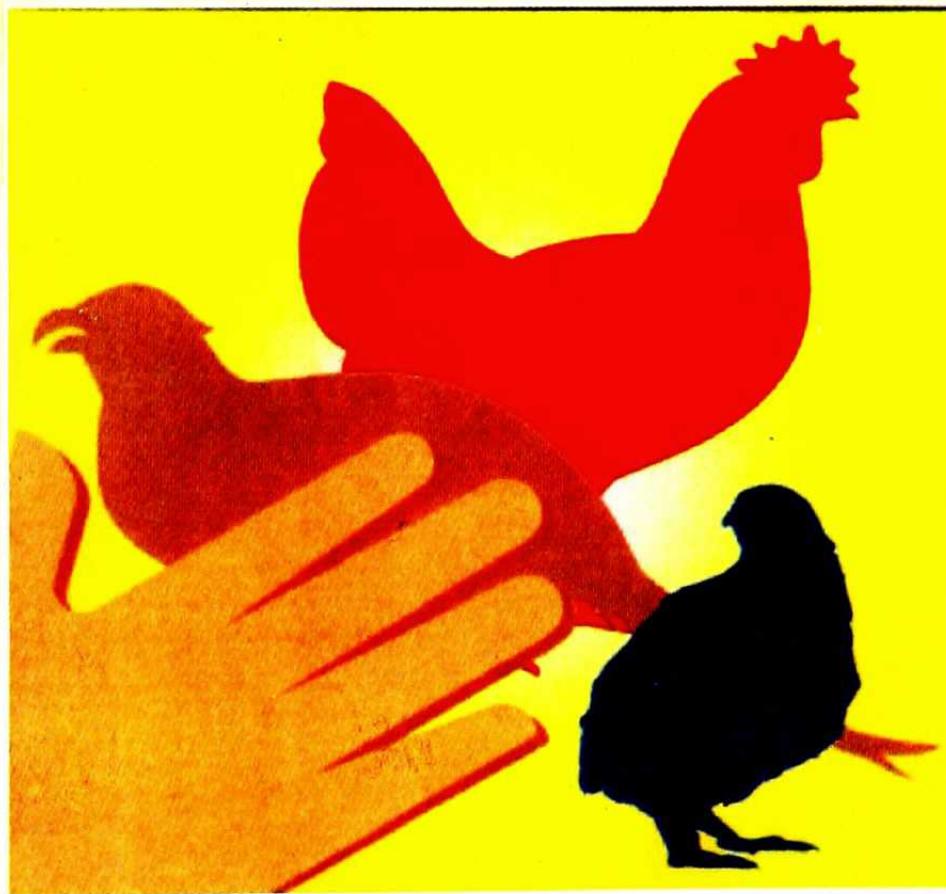
**Phải sử dụng trang bị bảo hộ khi tiếp xúc
với gia cầm bệnh**

- Những người tiếp xúc với gia cầm bệnh cần rửa tay thường xuyên bằng xà phòng. Sau khi thực hiện công việc nên sát trùng tay.

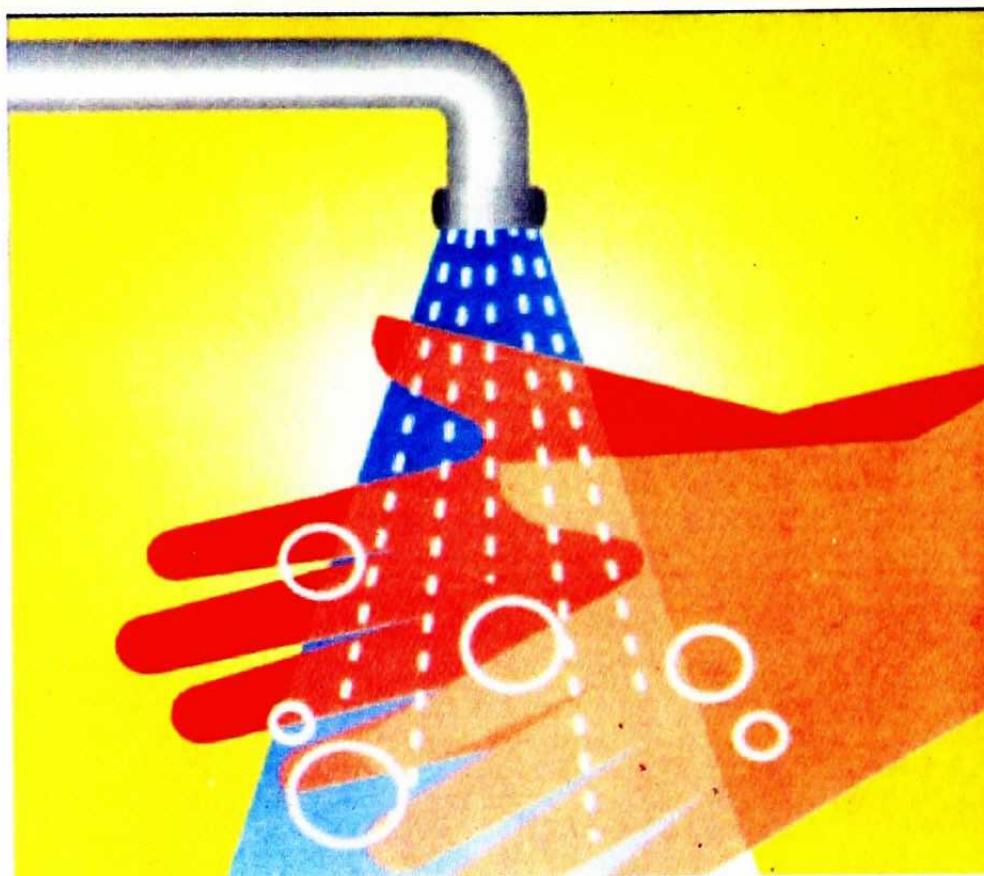
- Thường xuyên theo dõi sức khoẻ đàn gà. Nếu thấy có gà bệnh:

- Phải báo ngay cho cán bộ thú y;
- Không bán chạy, không ăn thịt gia cầm bệnh, không vứt xác chết bừa bãi;
- Phải tiêu huỷ toàn bộ đàn gia cầm theo quy định;
- Quét dọn phân, tẩy uế chuồng nuôi, dụng cụ chăn nuôi theo hướng dẫn của thú y.

- Những người đã tiếp xúc với gia cầm bệnh, khi thấy có ho, sốt phải đến ngay cơ sở y tế gần nhất để khám.

Đeo găng tay bảo hộ khi tiếp xúc với gia cầm

**Rửa tay bằng nước sạch và xà phòng
sau khi giết mổ gia cầm**

MỤC LỤC

Lời nói đầu	3
1- Giới thiệu chung về bệnh cúm gia cầm	5
2. Triệu chứng	7
3. Bệnh tích	8
4. Chẩn đoán	14
5. Điều trị	17
6. Biện pháp phòng chống cúm gia cầm	17
1. Biện pháp vệ sinh, phòng bệnh chung	17
2. Biện pháp chống dịch	21
3. Đề phòng cúm gia cầm lây nhiễm sang người	25

Chịu trách nhiệm xuất bản
NGUYỄN CAO DOANH

Phụ trách bản thảo
BÍCH HOA - HOÀI ANH

Trình bày bìa
ĐỖ THỊNH

NHÀ XUẤT BẢN NÔNG NGHIỆP

6/167, Phương Mai, Đống Đa, Hà Nội

ĐT: 8.521940, 5761075; FAX: (04) 5760748

E-mail: nxbnn@hn.vnn.vn

CHI NHÁNH NXBNN

58 Nguyễn Bỉnh Khiêm, Q.I, TP. Hồ Chí Minh

ĐT: 8297157, 8299521 FAX: (08) 9101036

In 2.000 bản khổ 14,5 × 20,5cm tại Công ty in CP 15 - Bộ CN. Giấy
chấp nhận KHĐT số 72/1643 XB-QLXB do Cục xuất bản cấp ngày
11/11/2004. In xong và nộp lưu chiểu quý I/2005.

$\frac{63-630}{NN-05} - 72/1643-04$